

S PUTA PO SVETOJ ZEMLJI

Dinko Mørović

U sveti grad Jeruzalem ušli smo cestom koja nas je vodila iz područja Mrtvog mora, preko Jerihona. Asfaltirana, široka cesta penje se kroz kamenitu pustoš, sve je okolo žućkasto-crvenkasti pijesak, gladna zemlja pustinska koja se lagano pretvarala u plodniju što smo bliže gradu. Bilo je blago prosinačko jutro — nedjelje, dana Gospodnjeg — sunčano jutro, pa se već nakon nekoliko zaokreta ukaza grad i ja sam se djetinji veselio kako ću prisustvovati službi božjoj u crkvi Svetog groba. Već na samom ulazu u grad susrećem se s raznim poznatim imenima iz Biblije, a moj prijatelj dr Oren kruži automobilom, kako bih mogao što bolje dobiti opću sliku. Tako prolazimo uz grobove Zakarije i Absalona, dok nam s desne strane ostaje Maslinska gora i bazilika u Getsemanskom vrtu s engleskim natpisom: Getsemane Basilica of Agony. Auto juri širokim Jerihonskim putem, prolazimo uz Rockefellerov muzej, s jedne strane su moderne zgrade centralne pošte i razni hoteli, a s druge stare zidine starog grada.

Obasjan suncem Jeruzalem izgleda divno, ispresjeca se staro i novo i pred očima putnika vidljivo se obilježavaju dva grada, zapadni novi dio, koji sav odiše zelenilom aleja i skladnošću novih, modernih građevina — i istočni, stari grad, biblijski grad svetih imena i daleke prošlosti. Sjedeći tako u automobilu, činilo mi se da sam sličan američkom turistu koji nema vremena za detaljno razgledavanje grada i njegovih povijesnih znamenitosti, već kroz prozor svog superluksusnog, turističkog automobila nezaustavno juri gradovima Evrope, kroz Old Country. Širokim, novim bulevarima prolazimo uz zgradu izraelskog parlamenta (Knesset), sveučilišni grad, moderni stadion, nacionalnu biblioteku, narodni muzej (gdje se u posebnom zdanju čuvaju nalazi iz kumranske pećine) vraćajući se ponovo prema starom dijelu grada.

Automobil parkiramo na širokom prostoru odmah podno kule Davidove i za čas-dva nalazimo se u gužvi svjetine svih narodnosti, da kroz tzv. Jaffa vrata i mnoštvo arapskih trgovaca suvenirima udemo u sveti grad.

Uopće je teško, kad se već uđe u stari grad dobiti točnu orijentaciju, sve je ispremešano, tijesno, gužva sa svih strana, mješavina pobožnih hodočasnika i znatizeljnih turista, ultramodernih nomada s kinokamerama i tradicionalnih muslimana, Židova (još u svojim crnim kaftanima), raznih kršćanskih redova, kula babilonska jezika, šarenilo nošnji, poplava dućana s kršćanskim i židovskim suvenirima, mesarnice i antikvarijati, uz bezbroj prodavaonica voća i povrća iz poljoprivrednih kibuca. Sve te uske ulice zakrčene su znatizeljnim prolaznicima koji se guraju, naginju nad ogradom promatrajući pobožne Židove naslonjene uz »zid plača«, ostatke nekoć grandioznog hrama, ili slikaju pred Omarovom džamijom čija se kupola zlati na prosinačkom suncu.

Ostavljajući sve to iza sebe ulazim u ulicu koja i danas nosi srednjovjekovni naziv: Via dolorosa. Nekoliko franjevac vodi jednu skupinu pobožnih hodočasnika, koji klečeći odaju poštovanje tradicionalnim postajama Isusova posljednjeg, mukotrpnog puta. Ulica je tijesna, popločana, sa stubama koje vode uz blagi uspon do crkve Svetog groba. U ovom dijelu Jeruzalema osjeća se kršćanstvo, jer je u neposrednoj blizini siklop crkava, zgrade patrijarhata, konačišta i prihvatilišta raznih redova.

Osjećam neku nejasnu tugu ulazeći u svetište, koje se u vrijeme mog boravka (krajem 1972) popravljalo. Crkva je bila u »armaturi«, opkoljena gredama i željeznim prečkama. Poznato je, da je dugo vremena bila u vrlo zapuštenom stanju, a nekoliko puta kroz povijest i razarana, paljena, i sada to zdanje čudno djeluje, tako da je potrebna velika duševna koncentracija da čovjek-vjernik zaboravi sve povijesne nedaće koje su pratile ovaj grad i ovu uspomenu vezanu za blagi lik Isusa iz Nazareta, njegovu muku, smrt i pokop i da pobožno izmoli molitvu za sebe i svoje drage.

Promatrajući sebe oko sebe, čovjek i nehotice pomišlja na veličinu (i sporst) ekumenskog pokreta, dođe mu pomisao da bi on sam, kao pobožni vjernik vrlo lako riješio sve te vjekovne zavrzlane koje su se stoljećima skupile u odnosima Rima i Carigrada, jer ovdje na mjestima gdje je hodao Spasitelj padaju u zaborav sve povijesne mržnje, nestaju sve ljudske slabosti, izgledaju sasvim ništavne sve ljudske oholnosti. Dok čovjek ovdje boravi u ovom ambijentu kršćanke tradicije, uz mješavinu Židova i Muslimana, izgleda mu kao da se ne nalazi u državi Izrael, zemlji nekoć zvanj Kanaan, zaboravlja na to da su ovu zemlju osvojili Arapi u sedmom stoljeću, da je prošla kroz ruke Seldžuka, da su njome prohujali križari u šest raznih križarskih pohoda, da su je imali Turci i Englezi sve do našeg vremena. U ovoj crkvi svetog groba Isusova čovjek je naprosto radostan da je bilo Uskrsnuće, da je grob pobijeden. Međutim, iako se u njoj osjeća paskalna poruka kršćanstva, osjeća se odmah i to da je to kršćanstvo nesložno, razdvojeno, razbijeno na sekte i sektice, sve još kao da zveče mačevi i helebarde oko groba Isusova, pa iako je u ovo nedjeljno jutro u crkvi relativna tišina i treptaji svjetla u prekrasnim izrezbarenim srebrnim i pozlaćenim kandilima. Osjećam još uvijek, još uvijek tu borbu koja je sada nekako maskirana u figurama pravoslavnih monaha, koji se tiho kreću po crkvi. I skoro nehotice šapučem: Bože daj da se jednom sve složi u bratskoj ljubavi svih ljudi na Zemlji, da nisi uzaludno umro na križu u ovom gradu, gdje se ja danas sasvim slučajno nalazim. Jer, pohodio sam u svom životu mnogo crkava i svetišta, divio sam se prekrasnim katedralama Španjolske, Italije, Francuske, ostao zapanjen sjajem crkava svetog pravoslavlja u Zagorsku, ponizno hodočastio u svetištima Lourdesa, Santiago da Compostela, Loretta i Monserrata, ali, moram priznati, nigdje me nije obuzelo takvo čuvstvo kao u ovom kraju, kuda su prolazile noge Spasiteljeve.

Uvečer, nakon vrtoglavice dana, u svojoj hotelskoj sobi listao sam publikaciju o ovoj zemlji, o ovom gradu i u svoj putni dnevnik zabilježio:

»... Država Izrael... osigurat će potpunu jednakost svih socijalnih i političkih prava svima građanima, bez obzira na vjeru, rasu ili spol; garantirat će punu slobodu savjesti, obreda, odgoja i kulture, osigurat će čuvanje svetih mjesta i svetišta svih vjera...« (Iz proglaša o nezavisnosti)

Uz Židove i Muslimane, kršćana u ovoj zemlji ima oko 76 tisuća, koji pripadaju različitim crkvama. Grkokatolika ima 25 tisuća, pravoslavnih 22 tisuće, a rimokatolika 16 tisuća, dok u samom Jeruzalemu ima preko 11 tisuća kršćana.

Svi ti podaci o brojnim i različitim religijama upravo ovdje u »svetom gradu Jeruzalemu« djeluju na mene prilično tužno, vode moje misli nekim pesimističkim zaključcima, oni su i povod da sam upravo ovako nešto zapisao u svoj putni dnevnik. Vani je već mrkla, prosinačka noć, negdje se čuje »pop-glazba« čiji su zvuci eto prodrli i u ovaj grad gdje su nekoć pjevani uz harfe i citare psalmi Davidovi.

(Odiomak iz putnog dnevnika)